

Hegeeqqi Amaxxa Egerakkam Googo

Leveled

Ku qanannaaxxi hara'mash kitaab Yu.Es.Ay.Di (USAID)eenssi siidamukki diinaxxi hara'matinne, Seev Ze Childireeninne (Save the Children), Losa'n Ministeerinnee Dabuuphphi Giir Giichchi Gassi Losa'n biiro'inee maqireem angejjinne guda koobamukko.

2009 H.D

The CC BY license lets others distribute, adjust, and build upon this work, for free or commercially, as long as credit is given to the original creation. However, any changes from the original must be indicated.

For more info please refer: <https://creativecommons.org/licenses/>

Hegeeqqi Amaxxa Egerakkam Googo

Baxxanchi 4

Saanti 3

Leveled

Losisaanchina/ona Tiissiishsha

Ku hara'mash qanannaaxxi kitaab gudukki horoor sawwit ciilluwwi qanannaaxxi xanato fuu'lisimminatte. Ka kitaaba awwaaxximmiinse gaassinaa ciilluwwa gaafaassimina kitaabo'ommi horoor sawwite caakkisimmi hasisookko. Misilluwwi amadu sawwitenem ciilluwwi maqire atoorarimmi qanannaato fuu'lisoohaannooma qoossimmi hasisa. Losaan kitaabo'ooma qanannaa'amaa lasonne xa'michchuwwina dabachcha uwwameena xanamuda'e qoossimmi niinnise egeramoohane.

Qanannaaxxi Illaqqi Xa'michchuwwa

1. Laqqoo hegeeqqi amaxxuwwa fintitaa kure.
2. Hegeeqqi amaxxuwwa egerakkam googguwwiinse mat mato qaddaa'e.

Usheexxat 1 : Losaanii Koyyiinchoo

Hegeeqqi saayinsi losisaanchi, kaballa mat koyyiincho waarakka'a hegeeqqi amaxxa egerimmi bikkina caakkishsha uwwakkamaannooma soo'l baxxanchi losaanina gaassakkatem kurakko'ookko. Losaan ku koyyiincho uwwakkam caakkishsha hissimmamaa macceesamonam qoxxisakka'a tiissiisakko'ookko. Losaanim ku koyyiincho uwwakkam cakkishsha laseesameena gudamaa egeramoolla. Ka xirennem, hegeeqqi saayinsi losisaanchi mat koyyiinchonnem maqire baxxancha aagakko'o. Ka koyyiinchi summim Aadde'e Hamaame yamamookko.

Aadde'e Hamaame beero'onne hayyo'oominne baxakkamotane. Aadde'i Hamaamek makii'n daafinne lamem lokkim hawwodamaakkoohane. Ee bikkinam wilcheera yakkam hantuluula awwaaxxakkammane. Wilcheerom doollabisinne baxamaakkoohan ihubikkina mat beyyiinse mulli beyyo marakkam ammane hawwisoobee'ane. Losisaanchi Aadde'e Hamaame hegeeqqi amaxxi bikkina uwwakkam caakkishsha hisimmamaa macceesamona aagubee'i luwwi yoolasem xa'mamona losaanina tiissisakko'o.

Aadde'e Hamaamem losisaancho galaxxakka'a lasonne losaanina cakkishsha uwwimma asheerakko'o. Caakkishsha uwwimmiinsem gaassakka'a losaano mat xa'michcha xa'makko'o. Oo xa'michchim, "Hegeeqqi amaxxaa yimmi mayyimma?" yoothane. Losanim anga iimaa'amukkuyyi annanni annanni dabachcha uwwamukko. Aadde'e Hamaamem hundame, "Hayya qoxalla!" Anim ki'nuwwi dabachchanne hoffokkame edoommo" yakka'a hegeeqqi amaxxa yoo sawwite kanni woroon yoo'isa caakkisakko'o.

Usheexxat 2: Shoot'i Hegeeqqi Amaxxuwwa

Ki'nuwwi cakkissakko'isam, hegeeqqi amaxxa yoo xum sagar hee'noommi uullanne te'im hegeego siidamoo luwwa hundame qaaphphaa amadaakkoo sawwite. Ni hegeegonne siidamoo amaxxuwwina hundinam shooto'i ihaa moo'amookkokim uulla. Ulli luxxi beyyonne qoodamoo hegeeqqi amaxxa. Ulli heechchina hasisoo luwwa hundame wixxa'aa amadaakko amaxxa. Illage woncummisame ulli uwwoo awwaadonne mulli amaxxiinse hundiinsem lophphim xale'i ihoo'n mulli keenina hundiname shooto'i ihukkis malsiisoo'bee'ane.

Aadde'e Hamaame hegeeqqi amaxxa moo'isoo misila losaanina moo'isakka'a lasonne xa'michcha hincaa'akko'o. "Annanni fooraammuwwinam ihukko mutaanina ayyar uwwoo awwaad maha?" yakko'o. Dilaame yakkam losaancho, "Ayyar bee'uta'ne fooshshe'neenam ihukko foorinne hee'neenam xannoommoyyo" yito'o. Aadde'e Hamaame, "Hanqame, ayyar bee'uta'n foor bee'e" yakko'o.

Dabaro yakkam losaanchi odim anga iima'aa, manchi beet xale'ina ihoo'n mutaninam ayyar hasisooahaannooma kurukko. Losaan uwwamu dabachchanne koyyiinchome lobakata liiramakko'o. Oosooma birshakka'a issuwwi dabachcha qoxxissoo sawwite edakko'o. "Manchi beetinam ihukko annanni annanni fooraammuwwinaa mutaaninaa bikbee'i awwaado uwwo ayyar hegeeqqi amaxxiinse mato" yakko'o. Ayyar beeta'ne manchi beetom ihukko mulli qooccanchi hundim foorinne hee'eena xanoobee'aannoomam edakka'a kurakko'o.

Annanni beyyiinse siidamoo wo'i hegeeqqi amaxxiinse mat ihaa xigamookko. Wo'i bu'iinse, bariinse, daajjiinse, dambalaqiinsee, mk. siidamoohaannoomam la'immi hasisa. Manchi beetinam ihukko uullanne yoo'i annanni annanni amaxxina wo'i awwaad mahinnem akeekamoobee'ane. Wo'i beelas foor bee'e yoo sawwit wo'i awwaad hinkaa'na kee'maalda'e aalo'isa caakkisoohane.

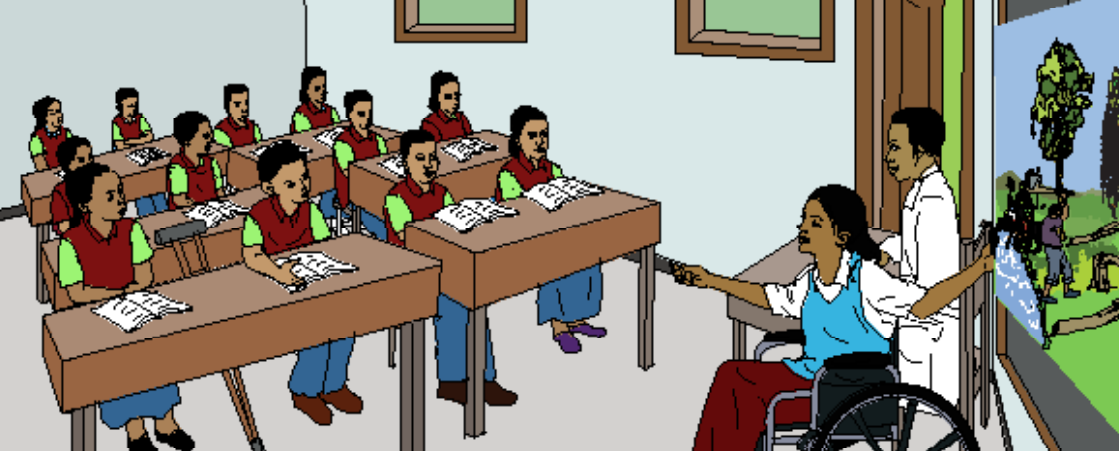
Bii'l moochchim hegeeqqi amaxxiinse mat ihukkis la'amaakkoohane. Hegeego daadeesaano lobakata liiransoo luwwiinse mat bii'l moochcha. Ni uullanne yoo bii'l moochchiinse mat mat mulli uullanne siidamoobee'ane. Daadeesaan ka ni uulli xale'enne siidamoo moochcha moo'eena araq diinate miqoo bikkina ni siixxo'i lobakata fuu'lisookko. Mat mat manni moochcha lachchoonginne jor illinne moo'immi huushanchi ihukkisa la'immi hasisookko.

Ka lambe'enne Doo'lamo yamamoo losaanchi xa'michchina anga iimaa'ukko. Ixxim, "Ni uulli xale'enne siidamookko yitakko'i moochchi hinkane?" yukko. Aadde'i Hamaame ka xa'michchina dabachcha uwwona losaanina gada'a uwwakko'o. Deero'o anga iimaa'la'a, "Kashar samee'n wengereellichchii, Waaliya aybeksii ni uulli xale'enne siidamoo keeno" yito'o. Daaphphiso yamamoo losaanchi odim, "Ni uulli xale'enne siidamoo cii'i hagalluwwim yookko" yukko. Aadde'i Hamaamem, "Hayya qoxalla!" yakka'a dabachcha uwwu losaano birshakko'o.

Aadde'e Hamaame caakkishsha hoffokkam gabbaa'akka'a, "Mulli xandummi hegeeqqi amaxxi yoohonne?" yakko'o. Tiiraame anga iimaa'la'a, "annanni annanni mutaanoo doomaa xandaammo" yito'o. Aadde'e Hamaamem Tiiraame lobakata galaxxakko'o. Doo'm awwaad lobakat ihukkisa fintakka'a kurimma asheerakko'o.

Doo'm awwaad mulli hegeeqqi amaxxiinse
hoffe'oobee'ane. Doom beeta'ne illage woncummi
bii'l moochchi hee'eena xanooyyo. Manchi beet
mine baxeena, gii'l haqqa siideenaa annanni
annanni mu'utuwwa gudiseena doo'm haqqa
awwaaxxoohaannoom la'amaakkoohane. Mulli
googinne odim, doom xeen ga'nonam ihukko
siggaalli ayyar hee'ona mashka'i ihookko. Hegeeqqi
udma'ooma hooraa manchi beetinam ihukko heer
qooccanchi heechcha lobakata dansookko.

Mullek odim haqqa qaraaroomina ihoo'isina
awwaaxximim doom uwwoo awwaadiinse mat
ihaa moo'amookko. Mannam ihukko diinate ka uulli
heechchi doollenne annanni annanni googinne
jabbinne amadamoo'is la'amaakkoohane. Ka jabbina
manchi beetinam ihukko diinatina ihoo qaraare
siidakkeena xanakkamok doo'm woronne siidamoo
haqquwwi woriinsette.

Usheexxat 3: Hegeeqqi Amaxxanne Afoo Hawwojja

Aadde'e Hamaame hegeeqqi amaxxi ka keen xale'eyyo; ka hee'noommi uullanne siidamoo luwwi hundim hegeeqqi amaxxa yineena xannoommo” yakko'o. Ee lasonne, “Kaba odim hegeego abooyimma hoogimminne afoo hawwo yoo horoor woshshanne atoorannona” yakko'o. Aadde'e Hamaame, hegeeqqi amaxxa annanni annanni googinne hawwodameena xanoohaannoona losaanina tiisiisakko'o. Ka hawwojjuwwiinse mat mato losaan kuramona xa'michcha hincaa'akko'o. Losaanim annanni annanni dabachcha uwwamukko. Losaa'n sawwitennem, Aadde'e Hamaame lobakata liiramakko'o.

Aadde'e Hamaame, "Ki'nuwwi uwwitakko'i sawwite shooto'i issaamma anim I biq sawwite kuroommo" yakko'o. Caakkishsham asheerakko'o. Hegeeqqi amaxxanne afoo hawwiinse mat hegeeqqi kolbamcha. Hegeeqqi kolbamchina dut mashka'uwwa xingeenaa xannoommo. Luxxekki afakko'i beyyonne haccaa huuraa uunjimma. La'mek odim afakko'i beyyo hundanneme shume'imma. Fabiriikkuwwiinsee makiinnuwwiinsee firoo wiriir hegeeqqi ayyara kolbaa mannannem ihukko diinaxxi fayya'oomanne hawwojja afisookko.

Aadde'e Hamaame hundiinsem doomanne afoo hawwojji mulli amaxxuwwame hawwodoohaannooma haraassakka'a caakkisakkamulla. Losaanim hissimmamaa macceesamoolla. Illaqqaaare woncummisame doo'm awwaad lobakat ihubikkina illi beetichchisa egerimmi hasisookko. Manchi beet muccur ayyara awwaaxxookkok mutaaniinsette ihubikkina araq hawwojji afeena xanookko. Ka bikkinam dooma abooyyim soodina yakkam bee'ane.

Dooma bachchimmi hegeegonne afoo hawwojjiinse mato. Haqqaa mutaanoo lachchoonginne bachchimmi uulli murugaa diris buchcha aanshaa marona mashka'i ihookko. Annanni annanni cii'im gatti beyyo hoogaa mulli uulla uraa elle'ookko. Bii'l moochchuwwi dooyyona mashka'i ihookko.

Ka lambe'enne Aadde'e Hamaame losaanina xa'michcha hincaa'akko'o. "Bii'l moochchi uulla ura dooyyim afisoo hawwi maha?" yakka'a xa'makko'o. Losaanim issuwwina labu dabachcha uwwamukko. Aadde'e Hamaamem yitakko'i woshshoom hanqame; ihukkaarem anim hoffi qaxame caakkisoommoo yakka'a wocimma asheerakko'o.

Illaqqaare qaddaa'ummisame bii'l moochchi dooyyimmii uulli daadeesaaniinse siindeena xannommi siixxo'o gatisookko. Haqqi niggi buchchaa qaaphphaa amadaa uulli harshi ihaa heechchina hasisoo luwwa hundame siindona hara'mookko.

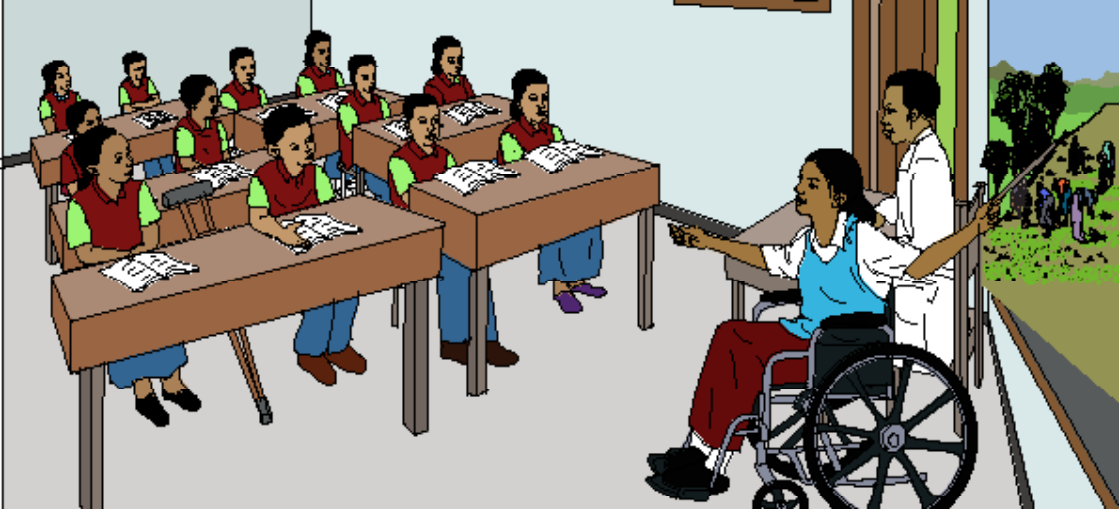
Mullek odim manchi beetinam ihukko mulli
fooraamuwwina hundinam uumo'i amaxxi ihukki
wo'onne afoo hawwo. Annanni annanni googinne
siidamoo wo'i dut googguwwinne kolbameena
xanookko. Wo'i gammalanne shume'immi wo'o
kolbeena xanoo luwwiinse mato. Shum dirisinee
annanni annanni googinne wo'o woronne aageena
xanookko.

Wo'i gadanonne te'im woronne eddechcha aanshimmi
wo'o kolbeena xanookko. Hegeegiinse haccaa huraa
wixxaa'akka'a daajjenne te'im bu'onne uunjimmi wo'i
kolbamchina mulli mashka'a. Manchi beet ixxi gagame
ihukko mulli diinate daajjenne aanshoo ammane wo'i
kolbameena xanookko. Manchi beet orachchiinsem
ihukko diinaxxi orachchiinse firoo xur wo'o jorisa
kolboohaannoom la'amaakkoohane. Illageene
qaddaa'amukkisam buchchi ni heechchina shooto'i
ihukkis ayyeme malsiisoobee'ane.

Ka heer uillanne yoo fooraam luwwi hundim ichcha siixxookkok buchchiinsette. Manchi beet annanni hurbaata atootaa ichcha siideena xanookkok buchchi yoo bikkinatte. Buchchi awwaado xigakka'a guullimmi xanamooyyo. Gundannem, buchchi fooraaminam ihukko foor bee'i luwwina hundinam shooto'i amaxxa yimmi xansiisookko. Ithona bagaan, buchcha hawwodoo luwwiinse mat sagad uulla dufaachche harqootimma hoogimma. Losammisinne sagad uulla aadee iimee harqootimmi harshi buchchi dirisinne agama xa'ona mashka'i ihookko.

Aadde'e Hamaame hegeeqqi amaxxi hinkide hawwodameena xanooda'e losaanina fintakka'a caakkisakko'o. Losaanim ka koyyiinchi wocanne lobakata tashaakko. Koyyiinchome losaan hisimmamaa macceesamoo'isanne lobakata maalalakko'ookko. Kaba hofokkame usheexxinaa gatu luwwanne atooralloommo yakka'a usheexxato uwwakko'o.

Usheexxat 4: Amaxxanne Afoo hawwojja ege'lakkam googguwwa

Aadde'e Hamaame usheexxatiinse daba'lakka'a losaanina cakkishsha uwwakkeena gudakko'o.

Losaanim hisimmamaa Aadde'e Hamaame moo'amoolla.

Aadde'e Hamaame losaanina mat misila moo'isakko'o.

Misiloom mah bikkina moo'isoohanda'e losaan gaalchi

gaalchi ihamaa atooraramona kurakko'o. Atooraramaa

lasonne iittamamukki lambe'aanchi sawwite baxxanchi

losaanina caakkisamona ijaajakko'o. Illagee'n idonne

yoo misilanne mat hegegonne mat kollinne aalo'isa

egaraamaakkoo mutaanii doomii lobakata moo'amoolla.

Mulli kollinne odim doom bachchamaa diris buchcha
aanshaa uulli leexa'a gatukkisa moo'isoohane.
Hegeeqqi mannim ka leexa'i uillanne annanni annanni
fiishsho'uwwa kaasamoolla.

Fooram luwwina hundiname muccur ayyar lobakata
hasisoohaannooma illageene ki'nsaammo. Kido'ne'i
ayyar siidamookkokim ka misilanne moo'amukki
hegeego laboo beyyonnette. Ee bikkina doo'm haqqa
abooyimmi lobakata hasisa. Doo'm haqqa afakko'isa
murimma urimmi, awwaadina murakko'i beyyonne
mulleka kaasimmi, mutaano kaasimmii abooyimmii
niinniinse hundiinsem lobakata egeramoohane.

Dooma bachchimminnee giira fatakimminnee doo'm
woronne hee'oo soko'uwwi dooyitamisa issookko.
Bii'l uulli daadeesaan bashil diinate miqqa'a
daadeesseena waarimmim gatookko. Xale'i ka qax
ihoo'n doom bachchamchi mashka'inne udma'oom
uillanne lophphookko.

Ayyar manchi beetina foo'l illichchi ihubbikina mutaan aalo'isa hee'oo'isina danaamisa beyyi hundannem kaasimminne udma'oomiinse hoo'lamimmi xansiisookko. Hegeeqqi ammaxxiinse mat ihukki wo'i kolbamoobee'isa lob shuma bare hinakka'a awwaxximmi wo'i muccurooma egerookko. Manni lachchoonginne bu'i wo'onne haccaa huuraa unjoobee'isa ootimmi erane. Diinat aagaa shume'oobee'saa lokki konte'inne kolboobee'isa ootooma qoxxisimmi hasisookko.

Ba'l wo'o muutaa eddechcha aanshimmina awwaxxinnoom bikkina ba'l suume aalo'isa ifiisimmi hasisookko. Eddechcha aanshakkam ammane saamu'n himbi aagoobee'isa, larii gammaamii shume'oobee'isa danaamisa qoqqobimmii ootimmii hasisoohane. Manchi beet awwaaxxoo wo'o sidookkok ka hanaan yoo beyyuwwiinse xale'eyyo. Qoqqobbiinse, daajjiinse, xeeniinse, dambaliinse, mk. siidamoo wo'o muccuroomine egerimmii abooyyimmii hasisa.

Annanni annanni beyyiinse siidammoo wo'i
muccurooma egarimmi, buchcha aanshaa
elleesoobee'sa dichchira murimmi, laro hix
murugeebe'i afeebe'e mat beyyonne allaarimma
urimmi, haqqa kaasimmi gitannooma. Doo'm haqqa
bachchimma urimmi, bii'l moochcha hochchimmi
urimmi lobakat qoorooma. Buchchi dirisinne
aanshamaa maroobee'isa sagad uulla losammi
googinne aadee iimee harqootimma urakka'a
dufaachche harqootimmi lobakata hasisa.

Lule'oomannem, Hegeeqqi amaxxa ayyi manchim illi
beetichchisa ege'lim hasisookko. Er sawwit yoo ayyi
manchim I baxoo ki baxoo yoo'n mateeyyoominne ka
hee'noommi uullane siidamoo qoocancha (amaxxa)
abooyyim hundiinsem egeramoohane. Manchi beet
heechchi makkona hasoo ayyi manchim hegeeqqi
ammaaxxa abooyyimmanne laso gatim hasisooyyo.

Qananaaxxi Lasaqqi Xa'michchuwwa

- I. Kanni woroon yoo xa'michchuwwina dabachcha uwwe.
  1. Hegeeqqi amaxxi hinkide hawwodameena xanoo?
  2. Annanni annanni hegeeqqi amaxxuwwiinse sooro kitaabe.
  3. Wo'i siidamoo beyyuwwa fintitaa kure.
  4. Mat hegeegonne doom hee'immi mahina awwaadooda'e caakkise.
  5. Ka kitaabiinse siiddit losan maha?

II. Qananaa’lit kitaabo’o shooto’i issitaa kannii woroon hincukki xuunsammi woccuwwane yoo bon beyyuwwa wonshe.

1. _____ yamamoo losaanchi, “Ni uulli xale’enne siidamookko yitakko’i moochchi hinkane?” yukko.
2. _____ yamamoo losaanchi, “Ni uulli xale’enne siidamoo cii’i hagalluwwim yookko” yukko.
3. _____ yakkam losaanchi, manchi beet xale’ina ihoo’n mutaninam ayyar hasisoohaannooma kurukko.
4. _____ anga iimaa’la’a annanni annanni mutaanoo doomaa xandaammo yito’o.

